

Załącznik do Uchwały Nr 268/5301/21
Zarządu Województwa Podkarpackiego
w Rzeszowie
z dnia 13 kwietnia 2021r.

Tabela wdrażania rekomendacji badania ewaluacyjnego „Ocena wpływu wsparcia w zakresie edukacji przedszkolnej oraz kształcenia ogólnego”

Instytucja zlecająca badanie: Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego

Lp.	Treść wniosku	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia (kwartał)	Uzasadnienie odrzucenia rekomendacji/ wdrożenia w części
1.	EDUKACJA PRZEDSZKOLNA (EFRR) W badaniu zidentyfikowano wysoką skuteczność kryterium premiującego realizację projektów EFRR na terenach o najniższym stopniu upowszechnienia edukacji przedszkolnej. Najwięcej punktów mógł otrzymać projekt realizowany na obszarze, gdzie odsetek dzieci objętych edukacją przedszkolną jest niższy niż 50%. W 2019 roku gmin o stopniu	Rekomenduje się, aby w kolejnej perspektywie finansowej zastosować analogiczne kryterium premiujące projekty EFRR z terenów o najniższym stopniu upowszechniania edukacji przedszkolnej. Jednocześnie wobec znacznego wzrostu stopnia upowszechniania edukacji przedszkolnej wśród dzieci w wieku 3-5 lat rekomenduje się, aby w kolejnej	IZ RPO WP 2021-2027	Wprowadzenie kryterium merytorycznego „Realizacja projektu na obszarach deficytu miejsc przedszkolnych”, Sposób oceny punktowania: Projekt realizowany na obszarze o odsetku dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na poziomie niższym niż 60% łącznie otrzymuje 20 punktów.	30 czerwca 2022 r.	

Lp.	Treść wniosku	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia (kwartał)	Uzasadnienie odrzucenia rekomendacji/ wdrożenia w części
	upowszechniania edukacji przedszkolnej poniżej 50% było jedynie 3, natomiast wszystkich gmin (łącznie z trzema ww.) o odsetku poniżej 60% było 16. Więcej na stronie 43.	perspektywie finansowej podnieść wartość wskaźnika upowszechnienia edukacji przedszkolnej w kryterium premiującym.				
	Klasa rekomendacji	Programowa		Podklasa rekomendacji	Operacyjna	
	Obszar tematyczny	Edukacja		Program operacyjny	RPO WP 2021-2027	
	Bazowy status rekomendacji	Rekomendacja zatwierdzona w całości				
2.	EDUKACJA PRZEDSZKOLNA (EFS) W regionie nadal są gminy, gdzie stopień upowszechnienia edukacji przedszkolnej jest niski. Gminy te w większości charakteryzują się niskimi dochodami. Część z nich znajduje się na terenach zamieszkiwanych przez niewielką liczbę dzieci w wieku przedszkolnym oraz o niskiej gęstości zaludnienia. Na tych obszarach nie ma	Rekomenduje się, aby w ramach RPO WP 2021-2027 ukierunkować wsparcie na obszary o niskim upowszechnieniu edukacji przedszkolnej, dostosowując jednocześnie warunki udziału we wsparciu do specyfiki i potencjału gmin.	IZ RPO WP 2021-2027	Zastosowanie jednego lub więcej z poniższych rozwiązań: 1) wdrożenie projektu w formule pozakonkursowej, którego celem będzie utworzenie sieci punktów przedszkolnych w wybranych gminach. Inspiracją może być projekt „Kompetentne Przedszkolaki” realizowany w województwie podkarpackim przez Instytut Komeńskiego w latach 2007-2013 ramach PO KL. 2) skierowanie do gmin o	31 grudnia 2022 r.	Odrzuca się w całości sposób wdrożenia nr 1) dotyczący wdrażania projektu w formule pozakonkursowej, którego celem będzie utworzenie sieci punktów przedszkolnych w wybranych gminach. Uzasadnienie: Projekt „Kompetentne Przedszkolaki” realizowany w województwie podkarpackim przez Instytut Komeńskiego w latach 2007-2013 ramach PO KL nie był projektem systemowym, ale projektem konkursowym, w którym jeden

Lp.	Treść wniosku	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia (kwartał)	Uzasadnienie odrzucenia rekomendacji/ wdrożenia w części
	<p>potrzeby tworzenia wielooddziałowych ośrodków wychowania przedszkolnego, ale np. punktów przedszkolnych. Jednocześnie część z tych gmin charakteryzuje się niskim potencjałem aplikacyjnym (brak projektów w obszarze edukacji przedszkolnej EFS i EFRR).</p> <p>Więcej na stronie 50.</p>			<p>stopniu upowszechnienia edukacji przedszkolnej poniżej 60% dedykowanego naboru wniosków w trybie konkursowym (EFS), lub wyodrębnienie alokacji w ramach naboru skierowanego do obszaru całego województwa.</p> <p>3) Skierowanie dodatkowych działań informacyjno-promocyjnych dotyczących możliwości aplikowania o środki EFS do gmin o stopniu upowszechnienia edukacji przedszkolnej poniżej 60% (indywidualne kontakty).</p> <p>4) Skrócenie (lub całkowita rezygnacja) okresu trwałości dla projektów, które realizowane są w gminach o stopniu upowszechnienia edukacji przedszkolnej poniżej 60%.</p>		<p>podmiot złożył wniosek obejmujący utworzenie wielu punktów przedszkolnych. Bardziej zasadne jest zastosowanie rozwiązania wskazanego w pkt. 2, tj. skierowanie do gmin o stopniu upowszechnienia edukacji przedszkolnej poniżej 60% dedykowanego naboru wniosków w trybie konkursowym (EFS). Da to możliwość aplikowania o środki nie tylko gminom, ale również podmiotom prywatnym z danego obszaru. Ponadto w przypadku dedykowanego konkursu szanse otrzymania dofinansowania dla obszaru o stopniu upowszechniania edukacji przedszkolnej poniżej 60 % znacznie wzrosną, a z dotychczasowego doświadczenia wynika, że większość podmiotów uzyskiwało dofinansowanie. Należy również zwrócić uwagę, że tworzenie punktów przedszkolnych nie spełni oczekiwań rodziców, gdyż jest</p>

Lp.	Treść wniosku	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia (kwartał)	Uzasadnienie odrzucenia rekomendacji/ wdrożenia w części
						<p>to forma wychowania przedszkolnego obejmująca opieką dzieci do 5 godz. dziennie. Mając na uwadze, iż celem tworzenia miejsc przedszkolnych jest nie tylko rozwój dzieci, ale również aktywizacja zawodowa rodziców, dlatego jest potrzeba zapewnienia opieki przedszkolnej w wymiarze co najmniej 8 godz. W związku z powyższym proponuje się zamiast rozwijania sieci punktów przedszkolnych tworzenie oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych lub ośrodków wychowania przedszkolnego.</p> <p>Odrzuca się częściowo sposób wdrożenia nr 4) dotyczący całkowitej rezygnacji z okresu trwałości dla projektów, które realizowane są w gminach o stopniu upowszechnienia edukacji przedszkolnej poniżej 60%.</p> <p>Uzasadnienie: Tworzenie nowych miejsc</p>

Lp.	Treść wniosku	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia (kwartał)	Uzasadnienie odrzucenia rekomendacji/ wdrożenia w części
						wychowania przedszkolnego powinno zawsze być poprzedzone wnikliwą diagnozą zapotrzebowania na miejsca wychowania przedszkolnego w perspektywie minimum trzyletniej na danym obszarze. Dofinansowanie miejsc wychowania przedszkolnego wiąże się z przystosowaniem budynków, pomieszczeń, kompleksowym wyposażeniem, dlatego nie powinno być tworzone tylko na potrzeby projektu (finansowanie przedszkola przez 12 miesięcy), ale tam, gdzie istnieje realne zapotrzebowanie, a gmina zamierza utrzymać miejsca wychowania przedszkolnego po zakończeniu projektu. W przeciwnym przypadku byłoby to niegospodarne dysponowanie środkami publicznymi oraz działanie doraźne nie rozwiązujące realnych problemów lokalnych społeczności. Nie bez znaczenia jest fakt, że gminy od roku szkolnego 2017/2018

Lp.	Treść wniosku	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia (kwartał)	Uzasadnienie odrzucenia rekomendacji/ wdrożenia w części
						<p>mają obowiązek zapewnienia wszystkim dzieciom w wieku od 3 do 6 lat edukacji przedszkolnej, dlatego powinny być zainteresowane utrzymaniem miejsc wychowania przedszkolnego tam, gdzie jest realne zapotrzebowanie. Należałoby ze względu na ograniczone możliwości finansowe gmin zastosować podejście elastyczne do tworzenia miejsc wychowania przedszkolnego, tj. możliwość tworzenia miejsc wychowania przedszkolnego w miejscowościach, gdzie jest realne zapotrzebowanie przy możliwości likwidacji tam gdzie ich utrzymanie jest nieefektywne (może nie być dużego realnego przyrostu liczby miejsc w gminie, ale środki na edukację przedszkolną będą wykorzystane bardziej efektywnie). Zgodnie z badaniem ewaluacyjnym konsekwencją niedostępności miejsc w placówkach blisko miejsca zamieszkania może</p>

Lp.	Treść wniosku	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia (kwartał)	Uzasadnienie odrzucenia rekomendacji/ wdrożenia w części
						<p>być rezygnacja z edukacji przedszkolnej. Dlatego dostosowanie sieci przedszkolnej do zróżnicowanego terytorialnie zapotrzebowania może spowodować realny wzrost miejsc wychowania przedszkolnego.</p> <p>W przypadku gmin o niskich dochodach można rozważyć inne zachęty do aplikowania o środki, np. niższy poziom wkładu własnego lub jego brak lub wyższy poziom cross-financingu na dostosowanie budynków, lokali pod przedszkola, jednak z obowiązkiem zachowania trwałości projektu.</p> <p>Należy również zwrócić uwagę, że wszystkie miejsca wychowania przedszkolnego utworzone jako nowe miejsca (w ramach przebadanych 47 projektów które weszły w okres trwałości) nadal funkcjonują. Są nie tylko utrzymywane, ale też w dużym stopniu wykorzystywane.</p>

Lp.	Treść wniosku	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia (kwartał)	Uzasadnienie odrzucenia rekomendacji/ wdrożenia w części
	Klasa rekomendacji	Programowa		Podklasa rekomendacji	Operacyjna	
	Obszar tematyczny	Edukacja		Program operacyjny	RPO WP 2021-2027	
	Bazowy status rekomendacji	Rekomendacja zatwierdzona częściowo				
3.	EDUKACJA PRZEDSZKOLNA (EFS) Stopień upowszechnienia edukacji przedszkolnej wzrósł w regionie znacząco od rozpoczęcia Programu. Tworzenie nowych miejsc wychowania przedszkolnego ze środków EFS poza gminami o stopniu upowszechnienia edukacji przedszkolnej poniżej 60% przestaje być priorytetem. Konieczne jest natomiast ciągle podnoszenie jakości edukacji przedszkolnej poprzez wyposażenie, podnoszenie kompetencji i kwalifikacji nauczycieli oraz specjalistycznych i indywidualnych zajęć z dziećmi.	Rekomenduje się, aby w ramach RPO WP 2021-2027: 1) umożliwić realizację projektów w zakresie doskonalenia kompetencji i kwalifikacji nauczycieli, realizacji zajęć dodatkowych dla dzieci oraz wyposażenia placówek wychowania przedszkolnego w nowoczesny sprzęt i pomoce dydaktyczne bez konieczności tworzenia nowych miejsc wychowania przedszkolnego; 2) w naborach wniosków w ramach EFS zastosować kryterium premiujące projekty, w których	IZ RPO WP 2021-2027	1) Wprowadzenie na poziomie dokumentów programowych tj. RPO WP 2021-2027 możliwości realizacji zajęć dodatkowych dla dzieci, działań służących doskonaleniu kompetencji i kwalifikacji nauczycieli oraz wyposażenia placówek wychowania przedszkolnego w nowoczesny sprzęt i pomoce dydaktyczne bez konieczności tworzenia nowych miejsc wychowania przedszkolnego, z jednoczesnym zniesieniem wymogu tworzenia miejsc wychowania przedszkolnego, 2) Wprowadzenie kryterium specyficznego, merytorycznego „Działania zaplanowane w projekcie służą poprawie kompetencji i podnoszeniu kwalifikacji nauczycieli”, Proponowany	30 czerwca 2022 r.	Odnosząc się do pkt 1 rekomendacji, z uwagi na brak ustaleń dotyczących przyszłych wytycznych (jak również wyników przyszłych negocjacji z KE) nie można obecnie zadeklarować, że możliwa będzie realizacja wskazanych w rekomendacji działań bez konieczności tworzenia nowych miejsc wychowania przedszkolnego.

Lp.	Treść wniosku	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia (kwartał)	Uzasadnienie odrzucenia rekomendacji/ wdrożenia w części
	Więcej na stronie 60.	planuje się realizację działań skierowanych do nauczycieli.		sposób oceny punktowania: Projekt zakładający realizację działań takich jak: szkolenia, kursy, studia podyplomowe, udział w sieciach współpracy, współpracę ze specjalistycznymi ośrodkami otrzymuje liczbę punktów stanowiącą równowartość 30% wszystkich możliwych do zdobycia punktów w ramach kryteriów merytorycznych. Tj. jeśli możliwe jest do zdobycia 60 pkt to punktacja w kryterium wyniesie 18 pkt.		
	Klasa rekomendacji	Programowa		Podklasa rekomendacji	Operacyjna	
	Obszar tematyczny	Edukacja		Program operacyjny	RPO WP 2021-2027	
	Bazowy status rekomendacji	Rekomendacja zatwierdzona częściowo				
4.	EDUKACJA PRZEDSZKOLNA (EFS) W badaniu zidentyfikowano potrzebę dalszego kształcenia nauczycieli, szczególnie w pracy z dziećmi ze specjalnymi potrzebami	Rekomenduje się, aby w ramach RPO WP 2021-2027, kontynuować obecne rozwiązanie premiujące w naborze wniosków projekty, w których co najmniej 50% przedszkoli	IZ RPO WP 2021-2027	Utrzymanie kryterium specyficznego, merytorycznego „Co najmniej 50% przedszkoli objętych wsparciem w ramach projektu stanowią przedszkola specjalne/ integracyjne lub działania zaplanowane w projekcie (w	30 czerwca 2022 r.	

Lp.	Treść wniosku	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia (kwartał)	Uzasadnienie odrzucenia rekomendacji/ wdrożenia w części
	edukacyjnymi i rozwojowymi. Więcej na stronie 59.	objętych wsparciem stanowią przedszkola specjalne/ integracyjne lub działania zaplanowane w projekcie służą poprawie kompetencji w zakresie pedagogiki specjalnej.		ramach wsparcia na rzecz doskonalenia umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli ośrodków wychowania przedszkolnego) służą poprawie kompetencji w zakresie pedagogiki specjalnej”. Sposób oceny punktowania ustalony według wzoru zastosowanego w ramach RPO WP 2014-2020.		
	Klasa rekomendacji	Programowa		Podklasa rekomendacji	Operacyjna	
	Obszar tematyczny	Edukacja		Program operacyjny	RPO WP 2021-2027	
	Bazowy status rekomendacji	Rekomendacja zatwierdzona w całości				
5.	KSZTAŁCENIE OGÓLNE (EFS) W województwie podkarpackim, szczególnie w mniejszych miastach i na obszarach wiejskich mamy do czynienia z niskim kapitałem kulturowym i aspiracjami edukacyjnymi rodzin. Problem ten został uwypuklony w efekcie pandemii COVID-19 oraz wdrożenia nauki zdalnej.	W projektach przyszłej perspektywy finansowej część wsparcia powinna zostać skierowana na działania w projektach, mające na celu włączanie rodziców w działalność szkoły oraz na pedagogikę rodziców, służącą stwarzaniu dziecku optymalnego, domowego środowiska nauki, jego	IZ RPO WP 2021-2027	Uwzględnienie w SZOOP działań kierowanych do rodziców, np. szkolenia i warsztaty dla rodziców, indywidualne doradztwo i mentoring rodziców, sieciowanie rodziców wokół projektu. Sformułowanie wymogu, aby uzasadnienie dla realizacji działań skierowanych do rodziców było bezpośrednio powiązane z potrzebami i deficytami, jakie diagnozuje	30 czerwca 2022 r.	Odrzuca się częściowo wymóg, aby wsparcie skierowane do rodziców było bezpośrednio powiązane z potrzebami i deficytami, jakie diagnozuje się w odniesieniu do danego ucznia, lub grupy uczniów. Uzasadnienie: Interwencja związana z szeroko rozumianą pedagogiką rodziców, budową domowego środowiska pracy ucznia, rozwijaniem kompetencji

Lp.	Treść wniosku	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia (kwartał)	Uzasadnienie odrzucenia rekomendacji/ wdrożenia w części
	<p>Zaangażowanie rodziców w projekty może mieć duże znaczenie dla ich skuteczności i maksymalizacji efektów.</p> <p>Więcej na stronie 103.</p>	<p>motywowaniu do pracy, a także pobudzaniu aspiracji edukacyjnych ucznia.</p>		<p>się w odniesieniu do danego ucznia, lub grupy uczniów. Pozwoli to zwiększyć kompleksowość i trafność wsparcia i jednocześnie uniknąć sytuacji, kiedy udział rodziców w projekcie będzie miał charakter pozorny, np. poprzez udział w piknikach rodzinnych lub przedstawieniach.</p> <p>Projekty zawierające działania kierowane do rodziców powinny być wysoko punktowane, gdyż są one obarczone dużym ryzykiem niezrealizowania i beneficjenci będą zapewne niechętnie się ich podejmować.</p>		<p>wychowawczych rodziców oraz współpracy ze szkołą powinna być kierowana do szerokiego kręgu odbiorców nie tylko uczniów wykazujących deficyty.</p> <p>Potrzeby szkoleniowe rodziców powinny być zbadane i rozpoznane w danej szkole, a wsparcie kierowane do wszystkich zgodnie ze zgłoszonym zapotrzebowaniem.</p> <p>Większość rodziców posiada braki w zakresie organizacji pracy swoich dzieci w warunkach domowych, z zakresu zapewnienia bezpieczeństwa dzieci w cyberprzestrzeni, obsługi platform do prowadzenia zajęć zdalnych, motywowania dzieci do nauki i in., świadczy o tym fakt, że ze względu na naukę zdalną pogorszyły się wyniki w nauce większości uczniów, spadła motywacja i zaangażowanie, pojawiły się problemy wychowawcze.</p> <p>Nasiliły się też zagrożenia</p>

Lp.	Treść wniosku	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia (kwartał)	Uzasadnienie odrzucenia rekomendacji/ wdrożenia w części
						<p>dotyczące wszystkich uczniów np. związane z bezpieczeństwem w cyberprzestrzeni. Uczniowie podczas lekcji zdalnych często pozostawieni są bez nadzoru, a rodzic nie ma dostatecznej wiedzy na temat możliwych zagrożeń.</p> <p>Również angażowanie rodziców w doradztwo zawodowe powinno być kierowane do szerokiego kręgu odbiorców, gdyż główny wpływ na decyzje związane z dalszym wyborem szkoły mają rodzice, a ze względu na brak świadomości rodziców często są to wybory nietrafne.</p> <p>Wsparcie kierowane w formule otwartej do rodziców będzie obarczone mniejszym ryzykiem niezrealizowania, gdyż zawsze znajdą się rodzice zainteresowani udziałem w projekcie. Rodzice dzieci z deficytami, z trudniejszych środowisk chętniej wezmą udział w szkoleniach dla wszystkich, poprawi się ich integracja i</p>

Lp.	Treść wniosku	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia (kwartał)	Uzasadnienie odrzucenia rekomendacji/ wdrożenia w części
						<p>zaangażowanie.</p> <p>Poza interwencją kierowaną do szerszego kręgu odbiorców powinna być również możliwość wsparcia kierowanego indywidualnie do rodziców uczniów wykazujących deficyty, co powinno być poparte indywidualną diagnozą.</p> <p>Dodatkowo realizacja rekomendacji uzależniona jest od przyszłych uzgodnień odnoszących się do perspektywy 2021-2027. Obecnie nie ma ustaleń co do przyszłego uczestnictwa rodziców i jego ewentualnego zakresu w projektach. Z uwagi na brak wypracowanych uzgodnień nie można w tym momencie przesądzić, że rodzice będą grupą docelową, a działania adresowane do rodziców będą kosztem kwalifikowanym.</p>
	Klasa rekomendacji	Programowa		Podklasa rekomendacji	Operacyjna	
	Obszar tematyczny	Edukacja		Program operacyjny	RPO WP 2021-2027	

Lp.	Treść wniosku	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia (kwartał)	Uzasadnienie odrzucenia rekomendacji/ wdrożenia w części
	Bazowy status rekomendacji	Rekomendacja zatwierdzona częściowo				
6.	<p>KSZTAŁCENIE OGÓLNE (EFS)</p> <p>Czynnikiem zagrażającym trwałości projektu jest uzależnienie działań na rzecz poprawy jakości edukacji ogólnej od finansowania zewnętrznego. Działania wymagające dodatkowych wydatków z budżetu organu prowadzącego, np. zajęcia pozalekcyjne i poza szkołą, kółka zainteresowań itp. – nie są często kontynuowane po zakończeniu projektu, szczególnie wtedy, gdy stanowiły wkład partnera zewnętrznego.</p> <p>Więcej na stronie 104.</p>	<p>W ocenie projektów przyszłej perspektywy należy zwracać uwagę i uwzględniać w kryteriach oceny to, na ile projekt tworzy produkty trwale podnoszące jakość kształcenia ogólnego, a niewymagające dodatkowego, zewnętrznego finansowania.</p>	<p>IZ RPO WP 2021-2027</p>	<p>Uwzględnienie w kryteriach oceny projektów przyszłej perspektywy punktacji promującej formy wsparcia, które podnoszą trwałość, takie jak współpraca między nauczycielami, sieciowanie szkół i nauczycieli, tworzenie trwałych produktów takich jak materiały dydaktyczne, schematy lekcji itp., możliwych do wykorzystania nie tylko przez szkoły uczestniczące w projektach.</p>	<p>30 czerwca 2022 r.</p>	<p>Rekomendacja odrzucona z uwagi na brak możliwości skwantyfikowania (ilościowego wyrażenia) jej kryteriami, a co za tym idzie późniejszej oceny.</p>
	Klasa rekomendacji	Programowa		Podklasa rekomendacji	Operacyjna	
	Obszar tematyczny	Edukacja		Program operacyjny	RPO WP 2021-2027	
	Bazowy status rekomendacji	Rekomendacja odrzucona				

Lp.	Treść wniosku	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia (kwartał)	Uzasadnienie odrzucenia rekomendacji/ wdrożenia w części
7.	<p>KSZTAŁCENIE OGÓLNE (EFS)</p> <p>Najsukuteczniejsze w realizacji celów Programu i najtrwalsze okazały się działania na rzecz doposażenia szkół w nowoczesne pomoce dydaktyczne do nauki metodą eksperymentu wraz z doposażeniem szkół w sprzęt i narzędzia TIK, w połączeniu ze wsparciem kształtowania kompetencji nauczycieli w obu tych kierunkach, jak również wsparcie sprzętowe i w zakresie kompetencji, odnoszące się do pracy nauczyciela z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych i rozwojowych.</p> <p>Więcej na stronie 117.</p>	Wsparcie w zakresie poprawy jakości edukacji ogólnej powinno łączyć przede wszystkim działania nastawione na poprawę kompetencji nauczycieli i uzupełnianie deficytów szkół w zakresie wyposażenia dydaktycznego i TIK, jeśli takowe występują. Te dwa typy działań projektowych powinny być traktowane w przyszłej perspektywie finansowej priorytetowo, przy założeniu ich komplementarności w projekcie.	IZ RPO WP 2021-2027	Należy kontynuować stosowanie kryterium wymuszającego objęcie projektem w szkołach określonego odsetka nauczycieli, zatrudnionych w danej szkole (50% lub 75%).	30 czerwca 2022 r.	
	Klasa rekomendacji	Programowa		Podklasa rekomendacji	Operacyjna	
	Obszar tematyczny	Edukacja		Program operacyjny	RPO WP 2021-2027	
	Bazowy status rekomendacji	Rekomendacja zatwierdzona w całości				

Lp.	Treść wniosku	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia (kwartał)	Uzasadnienie odrzucenia rekomendacji/ wdrożenia w części
8.	<p>KSZTAŁCENIE OGÓLNE</p> <p>Brak doskonalenia kompetencji nauczycieli przedmiotów humanistycznych w zakresie przedmiotowym (a nie tylko TIK) stanowiło poważne ograniczenie skuteczności w zakresie kształtowania niektórych kompetencji kluczowych, a zatem poprawy jakości edukacji ogólnej.</p> <p>Więcej na stronie 117.</p>	<p>Wsparcie w przyszłej perspektywie powinno w większym zakresie obejmować takie kompetencje kluczowe, jak porozumiewanie się w języku ojczystym oraz świadomość i ekspresja kulturalna.</p>	<p>IZ RPO WP 2021-2027</p>	<p>Uwzględnienie w katalogu działań projektowych SZOOP RPO WP 2021-2027 działań rozwijających kompetencje nauczycieli w zakresie kompetencji porozumiewania się w języku ojczystym oraz świadomości i ekspresji kulturalnej – przy czym można założyć, że formy wsparcia byłyby podobne, jak w przypadku kształtowania pozostałych kompetencji, z większym ewentualnie naciskiem na doskonalenie indywidualne i budowanie współpracy nauczycieli z lokalnymi i regionalnymi instytucjami kultury. W przypadku oferty dla uczniów wskazać można organizację specjalnych zajęć: kółek zainteresowań, zajęć wyjazdowych ułatwiających kontakt uczniów z kulturą, czy warsztatów kształtujących kreatywność i uzdolnienia w zakresie tych dwóch kompetencji kluczowych.</p> <p>Projekty mogą być również</p>	<p>30 czerwca 2022 r.</p>	

Lp.	Treść wniosku	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia (kwartał)	Uzasadnienie odrzucenia rekomendacji/ wdrożenia w części
				realizowane w partnerstwie z lokalnymi i regionalnymi instytucjami kultury.		
	Klasa rekomendacji	Programowa		Podklasa rekomendacji	Operacyjna	
	Obszar tematyczny	Edukacja		Program operacyjny	RPO WP 2021-2027	
	Bazowy status rekomendacji	Rekomendacja zatwierdzona w całości				
9.	KSZTAŁCENIE OGÓLNE (EFS) Wsparcie dla edukacji ogólnej jest powszechne i zrównoważone terytorialnie na poziomie edukacji podstawowej. Wsparcie dla edukacji ponadpodstawowej wykazuje jednak szereg luk terytorialnych, które nie znajdują wytłumaczenia ani w liczbie szkół ponadpodstawowych przypadających na dany powiat, ani w terytorialnym zróżnicowaniu wyników egzaminów maturalnych. Więcej na stronie 129.	Rekomenduje się wydzielenie alokacji na projekty wspierające edukację ponadpodstawową. Rekomenduje się jednocześnie rezygnację z kryteriów „terytorialnych”, tj. premiujących jedynie obszary wiejskie, na rzecz wzmocnienia znaczenia diagnozy szkolnictwa ponadgimnazjalnego na danym terenie.	IZ RPO WP 2021-2027	Wydzielenie alokacji na projekty wspierające edukację ponadpodstawową (w ramach jednego naboru, lub w oddzielnym naborze).	30 czerwca 2022 r.	W odniesieniu do części rekomendacji dotyczącej rezygnacji z kryteriów „terytorialnych” nie można obecnie jednoznacznie stwierdzić, iż rozwiązanie takie będzie w pełni racjonalne w kontekście wsparcia kształcenia ogólnego.

Lp.	Treść wniosku	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia (kwartał)	Uzasadnienie odrzucenia rekomendacji/ wdrożenia w części
	Klasa rekomendacji	Programowa		Podklasa rekomendacji	Operacyjna	
	Obszar tematyczny	Edukacja		Program operacyjny	RPO WP 2021-2027	
	Bazowy status rekomendacji	Rekomendacja zatwierdzona częściowo				
10.	<p>KSZTAŁCENIE OGÓLNE (EFS)</p> <p>W przypadku uczniów szkół ponadpodstawowych, położonych na obszarach słabo i średnio zurbanizowanych, szczególnie dotkliwie dało o sobie znać utrudnienie uczestnictwa w projektach w postaci braku połączeń transportu publicznego.</p> <p>Więcej na stronie 124.</p>	Rekomenduje się minimalizowanie barier uczestnictwa w projekcie.	IZ RPO WP 2021-2027	<p>Minimalizowanie barier uczestnictwa w projekcie poprzez:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Dostosowanie harmonogramu zajęć dodatkowych w szkołach do połączeń transportowych. 2. Umożliwienie zdalnego uczestnictwa w projekcie osobom, które nie mogą być bezpośrednio/ zajęcia hybrydowe (dotyczy nie tylko tych z powodów transportowych, ale też ON, lub w sytuacjach losowych) – konieczność uregulowania uczestnictwa zdalnego jako pełnoprawnego sposobu realizacji projektu 3. Zapewnienie sprzętu 	30 czerwca 2023 r.	

Lp.	Treść wniosku	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia (kwartał)	Uzasadnienie odrzucenia rekomendacji/ wdrożenia w części
				<p>niezbędnego do uczestnictwa zdalnego – np. zakup lub wypożyczenie rutera, kamery, laptopa, opłacenie internetu.</p> <p>4. Sfinansowanie kosztów transportu w uzasadnionych przypadkach, kiedy inne formy ułatwienia udziału we wsparciu będą niemożliwe do zrealizowania.</p>		
	Klasa rekomendacji	Programowa		Podklasa rekomendacji	Operacyjna	
	Obszar tematyczny	Edukacja		Program operacyjny	RPO WP 2021-2027	
	Bazowy status rekomendacji	Rekomendacja zatwierdzona w całości				
11.	<p>KSZTAŁCENIE OGÓLNE (EFS)</p> <p>Nieplanowanym, a zarazem bardzo korzystnym efektem projektów było przygotowanie szkół do wyzwań edukacji zdalnej. Epidemia COVID-19 wykazała trafność</p>	<p>W projektach przyszłej perspektywy finansowej należy uwzględnić w większym stopniu temat bezpieczeństwa w sieci (zarówno w kontekście kompetencji uczniów, jak i nauczycieli, a</p>	<p>IZ RPO WP 2021-2027</p>	<p>Uwzględnienie w katalogu działań projektowych SZOOP działań z zakresu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Doposażenia w sprzęt TIK, • Podnoszenia kompetencji cyfrowych uczniów, nauczycieli oraz rodziców, w tym pracy zdalnej, 	<p>30 czerwca 2022 r.</p>	

Lp.	Treść wniosku	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia (kwartał)	Uzasadnienie odrzucenia rekomendacji/ wdrożenia w części
	<p>wsparcia szkół w zakresie TIK. Zarazem ujawniła znaczne luki w zakresie kompetencji cyfrowych dzieci i młodzieży, przede wszystkim w zakresie cyberbezpieczeństwa i korzystania z internetu w celach nierozrywkowych. Równolegle, uzupełnienie kompetencji cyfrowych nauczycieli sprzyjało większej skuteczności ich pracy</p> <p>Więcej na stronie 151.</p>	<p>także rodziców). Konieczne jest dalsze kształtowanie kompetencji cyfrowych nauczycieli i uczniów, z naciskiem na pracę zdalną, która na obszarach wiejskich, w warunkach utrudnionych dojazdów, może być także brana pod uwagę jako formuła realizowania części zadań projektowych niezależnie od sytuacji epidemiologicznej.</p> <p>Kierunkiem wsparcia powinno być także rozwijanie kompetencji cyfrowych rodziców.</p>		<ul style="list-style-type: none"> Uwzględnienia kwestii cyberbezpieczeństwa jako elementu wymaganego przy realizacji pozostałych form wsparcia w obszarze TIK. <p>Realizacja rekomendacji uzależniona jest od przyszłych uzgodnień dotyczących perspektywy 2021-2027.</p>		
	Klasa rekomendacji	Programowa		Podklasa rekomendacji	Operacyjna	
	Obszar tematyczny	Edukacja		Program operacyjny	RPO WP 2021-2027	
	Bazowy status rekomendacji	Rekomendacja zatwierdzona w całości				

Lp.	Treść wniosku	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia (kwartał)	Uzasadnienie odrzucenia rekomendacji/ wdrożenia w części
12.	<p>KSZTAŁCENIE OGÓLNE (EFS)</p> <p>Realizacja projektu w partnerstwie nie jest traktowana przez większość organów prowadzących priorytetowo. Jako partnerów w projektach wskazuje się głównie podmioty pełniące wobec beneficjenta rolę usługodawcy. O wartości dodanej partnerstwa decyduje zarówno jego formuła (nie są partnerem podmioty pełniące wobec beneficjenta rolę usługodawcy), jak i typ partnera, którego charakter działalności powinien gwarantować, że takową wartość do projektu wnosi.</p> <p>Więcej na stronie 137.</p>	<p>Rekomenduje się promowanie działań na rzecz podejmowania partnerstwa w projektach służących poprawie jakości edukacji ogólnej. Realizacja zadań w partnerstwie i tworzenie sieci współpracy jako rezultat powinny być dodatkowo punktowane.</p>	<p>IZ RPO WP 2021-2027</p>	<p>Wprowadzenie w regulaminie przyszłych konkursów kryteriów promujących podejmowanie partnerstwa w projektach. Kryteria powinny wskazywać, jakiego typu instytucje i organizacje są uznawane za podmioty wnoszące istotną wartość dodaną w projekcie - szkoły wyższe, centra doskonalenia nauczycieli, aktywne sieci współpracy szkół/nauczycieli, jednostki badawczo-rozwojowe, zajmujące się doskonaleniem metod nauczania, organizacje pozarządowe, zajmujące się rozwojem edukacji ogólnej oraz firmy konsultingowe, mogące wykazać się dorobkiem w tym zakresie, centra popularyzacji nauki.</p>	<p>30 czerwca 2022 r.</p>	
	<p>Klasa rekomendacji</p>	<p>Programowa</p>		<p>Podklasa rekomendacji</p>	<p>Operacyjna</p>	
	<p>Obszar tematyczny</p>	<p>Edukacja</p>		<p>Program operacyjny</p>	<p>RPO WP 2021-2027</p>	
	<p>Bazowy status rekomendacji</p>	<p>Rekomendacja zatwierdzona w całości</p>				

Lp.	Treść wniosku	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia (kwartał)	Uzasadnienie odrzucenia rekomendacji/ wdrożenia w części
13.	<p>KSZTAŁCENIE OGÓLNE (EFS)</p> <p>Interwencja w postaci wsparcia nauczycieli obejmującego przede wszystkim kursy i szkolenia (zwykle jednodniowe lub kilkudniowe) okazała się zarówno skuteczna, jak i odpowiadająca ich potrzebom oraz oczekiwaniom. Kursy i szkolenia, jako formy grupowe, bardziej użyteczne są w nauczaniu umiejętności typowych, wymaganych w danym obszarze, a także pomagają rozwiązywać typowe problemy. Doskonalenie indywidualne odnosi się natomiast do problemów specyficznych, na jakie natrafia konkretny nauczyciel w konkretnej szkole, pozwala zatem lepiej wykorzystać nabyte umiejętności. W tym kontekście powinno być</p>	<p>Rekomenduje się wprowadzenie kryteriów promujących uzupełnianie doskonalenia nauczycieli o formy doskonalenia indywidualnego.</p>	<p>IZ RPO WP 2021-2027</p>	<p>Wprowadzenie do regulaminu konkursów przyszłej perspektywy kryteriów promujących takie formy wsparcia nauczycieli, jak superwizja, mentoring, e-mentoring, wsparcie merytoryczne, doradztwo lub konsultacje indywidualne.</p>	<p>30 czerwca 2022 r.</p>	

Lp.	Treść wniosku	Treść rekomendacji	Adresat rekomendacji	Sposób wdrożenia	Termin wdrożenia (kwartał)	Uzasadnienie odrzucenia rekomendacji/ wdrożenia w części
	uznane za ten element wsparcia, który służy trwałości projektu. Więcej na stronie 110.					
	Klasa rekomendacji	Programowa		Podklasa rekomendacji	Operacyjna	
	Obszar tematyczny	Edukacja		Program operacyjny	RPO WP 2021-2027	
	Bazowy status rekomendacji	Rekomendacja zatwierdzona w całości				

WYJAŚNIENIA:

Treść wniosku: odniesienie do konkretnej części raportu stanowiącej uzasadnienie sformułowania danej rekomendacji z podaniem numeru strony, na której omówiono wniosek.

Treść rekomendacji: rekomendacja powinna być sformułowana możliwie konkretnie i szczegółowo. W jasny sposób powinna wskazywać co należy zmienić, aby osiągnąć pożądany efekt. Należy zrezygnować z rekomendacji ogólnikowych, ponieważ takie rekomendacje często nie dają się wdrożyć lub też ocena ich faktycznego stanu wdrożenia jest niemożliwa.

Adresat rekomendacji: każdorazowo należy określić precyzyjnie adresata lub adresatów rekomendacji. Należy pamiętać, że ta sama instytucja może pełnić różne funkcje w ramach procesu realizacji polityki spójności. W takim wypadku należy uściślić adresata do poziomu umożliwiającego poprawną identyfikację.

Sposób wdrożenia: opis, w jaki sposób należy wdrożyć rekomendację. Powinien szczegółowo wskazywać jakie działania należy podjąć, w jakim horyzoncie czasowym oraz wskazywać ewentualne koszty tej zmiany. Sposób wdrożenia może ulec zmianie w trakcie realizacji procesu.

Termin wdrożenia: powinien mieć formę daty dziennej odpowiadającej zakończeniu danego kwartału, czyli 31 marca, 30 czerwca, 30 września lub 31 grudnia danego roku.

Uzasadnienie odrzucenia rekomendacji/ wdrożenia w części: syntetyczne uzasadnienie podjętej decyzji.

Klasa rekomendacji: należy wybrać jedną z poniższych opcji:

- Rekomendacja horyzontalna – dot. realizacji polityki spójności, wykraczająca poza jeden program operacyjny.
- Rekomendacja programowa – dot. tylko jednego programu operacyjnego.
- Rekomendacja pozasystemowa (zewnętrzna) – dot. instytucji lub obszarów zlokalizowanych poza systemem realizacji polityki spójności. Tego typu rekomendacje nie powinny być głównym produktem badania, niemniej jeśli w sposób istotny wpływają na realizację polityki spójności mogą być formułowane i przyjmowane do wdrażania. Rekomendacje tego typu zostaną udostępnione adresatom przez KJE.

Podklasa rekomendacji: w ramach klas rekomendacji horyzontalnej i programowej należy wybrać jedną z poniższych opcji:

- Rekomendacja operacyjna – dot. kwestii wdrożeniowych programu/ów oraz usprawnień w tym zakresie.

- Rekomendacja strategiczna – dot. strategicznych kwestii w obszarze realizacji programu lub całej polityki spójności.

Obszar tematyczny: przyporządkowany wg następującej kategoryzacji:, polityki horyzontalne, system realizacji polityki spójności, informacja i promocja, rozwój regionalny i lokalny, innowacyjność oraz badania i rozwój, społeczeństwo informacyjne, przedsiębiorczość, energetyka, środowisko, transport, edukacja, kultura, turystyka i rekreacja, zdrowie, rynek pracy, włączenie społeczne, sprawność administracji.

Program operacyjny: rekomendacja musi mieć przyporządkowany PO, którego dotyczy. Jeśli dotyczy więcej niż jednego programu, należy wpisać kategorię „więcej niż jeden program”, lub „nie dotyczy” w przypadku rekomendacji pozasystemowych.

Instytucja zlecająca badanie – należy stosować jednolite nazewnictwo według terminologii instytucjonalnej.

Status rekomendacji:

status bazowy: nadawany w momencie zatwierdzania kształtu tabeli rekomendacji; nie podlega zmianie;

należy wybrać jedną z poniższych opcji:

- Rekomendacja zatwierdzona w całości - rekomendacja, która została zaakceptowana do wdrożenia w całości i działania wdrożeniowe jeszcze się nie rozpoczęły,
- Rekomendacja zatwierdzona częściowo - rekomendacja, która została zaakceptowana do wdrożenia w części i działania wdrożeniowe jeszcze się nie rozpoczęły,
- Rekomendacja zatwierdzona w całości (realizowana) – rekomendacja, która została zaakceptowana do wdrożenia w całości i działania wdrożeniowe jeszcze trwają,
- Rekomendacja zatwierdzoną częściowo (realizowana)- rekomendacja, która została zaakceptowana do wdrożenia w części i działania wdrożeniowe jeszcze trwają,
- Rekomendacja zatwierdzona w całości (wdrożona)– rekomendacja, która została zaakceptowana do wdrożenia w całości i działania wdrożeniowe już zakończono,
- Rekomendacja zatwierdzona częściowo (wdrożona) – rekomendacja, która została zaakceptowana do wdrożenia tylko w części i działania wdrożeniowe już zakończono,
- Rekomendacja odrzucona – rekomendacja, która została całkowicie odrzucona.